

मूळ मार्ग मंजूर होईपर्यंत लढा सुरूच राहणार!
आंदोलनादरम्यान मंत्री गिरीश महाजन यांनी आ. सत्यजीत तांबे यांच्याशी दूरध्वनीवरून संवाद साधला. यापूर्वी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस आणि सत्यजीत तांबे यांच्यातही चर्चा झाली होती. प्रकल्पाच्या तांत्रिक अभ्यासासाठी अणुऊर्जा आयोगाचे माजी अध्यक्ष अनिल काकोडकर यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्यात आली असून त्यात रेल्वे बोर्ड व विभागीय आयुक्तांचा समावेश आहे. मंत्री गिरीश महाजन यांनी आश्वासन दिले की, या समितीचा आणि जनसुनावणीचा निर्णय पुढील सात दिवस सात घेतला जाईल. या समितीला कोणतीही मुदतवाढ दिली जाणार नाही' मात्र, आंदोलकांनी मूळ मार्ग मंजूर होईपर्यंत लढा सुरूच ठेवण्याचा इशारा दिला आहे.

अस्थिर परिस्थितीमुळे हाताश झाले होते. सरकार कोणत्याही व्यक्तीला विनाचीकशी अटक करीत होते. ठिकठिकाणी दडपशाही सुरू होती आणि काँग्रेसचे टीकाकार या परिस्थितीमुळेच काँग्रेसला आणि गांधीजींना दोष देत होते.

गांधीजींनाच जबाबदार ठरविले. परंतु महायुद्धाच्या गंदारोळात आंतरराष्ट्रीय परिस्थितीत होत असलेल्या बदलांमुळे ब्रिटिश सरकार बरेच कमजोर झाले होते. अमेरिकेचा महासत्ता म्हणून उदय होत होता. युद्धाची सूत्रेही अमेरिकेच्या हातात गेली होती. या बदलत्या परिस्थितीचा अंदाज घेऊन, आंतरराष्ट्रीय घडामोडींचा अभ्यास करून योग्य वेळी केलेले आंदोलन म्हणूनही 'छोडो भारत' आंदोलनाला वेगळे महत्त्व आहे. हेच या आंदोलनाचे दुसरे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य होय. काँग्रेसच्या जुलैमधील बैठकीत जी प्रस्ताव तयार करण्यात आला, त्यात आंतरराष्ट्रीय परिस्थितीवर टिप्पणी करण्यात आली होती.

दडपल्या गेलेल्या तमाम मानवसमूहांशी आहे, असे भाष्य समितीने केल्याचे आढळते. 'भारत परतंत्र राहिल्यास युद्धोत्तर काळात तो साम्राज्यवादाचे प्रतीक बनेल, भविष्यातील आश्वासने असा जनतेला भुलवू शकणार नाहीत. स्वातंत्र्य ही एकच गोष्ट भारतीय जनतेत उरसाह निर्माण करू शकेल. म्हणूनच ब्रिटिशांनी भारतातून निघून यावे यासाठी त्वरं ताकदीनिशी काँग्रेस समिती पुन्हा एकदा तीव्र आंदोलन सुरू करीत आहे,' असे भाष्य करणाऱ्या समितीने ब्रिटिश गेल्यान्त काय होईल, हेही नमूद केले होते. स्वातंत्र्याची आंदोलने जगभरात ठिकठिकाणी त्यावेळी सुरू होती. त्या सर्वांच्या संकटात आणि संघर्षात संयुक्त राष्ट्रसंघाचा

जाईल. शेती आणि कारखान्यांमध्ये कष्ट करणाऱ्यांच्या प्राप्तीसाठी हे सरकार वचनबद्ध असेल. याच जनतेची सरकारात खऱ्या अर्थाने सत्ता आहे. हंगामी भारतात घटना समितीची योजना तयार करेल व सर्व समाजघटकांना मान्य होईल अशी घटना तयार केली जाईल. घटनेत राज्यांना शक्य तेवढे स्वायत्त अधिकार दिले जातील, याच अनेक भविष्यकालीन बाबींची योजना अशा प्रस्तावात अंतर्भूत होती. तसेच परराष्ट्र धोरण काय राहील, हेही नमूद करण्यात आले होते.

बर्मा, मलाया, इंडोचायना, डच, इराण आणि इराक या राष्ट्रांनाही स्वातंत्र्य मिळाले पाहिजे, अशी भारताची भूमिका राहील हेही

आठ ऑगस्टच्या काँग्रेस समितीच्या अधिवेशनात हा प्रस्ताव संमत करतानाही परिस्थितीचा ऊहापोह करण्यात आल्याचे दिसून येते. 'ब्रिटिशांनी हातीला स्वतंत्र करणे देशाच्या आणि जगितीच्या हद्दीने आवश्यक आहे,' असे समितीने म्हटले होते. साम्राज्यवाद, नाझीवाद, फॅसिझमविरुद्ध ये संघर्ष जगभरात सुरू आहेत, त्यातील शक्तींचे भविष्यच भारताच्या स्वातंत्र्यावर अवलंबून आहे. स्वातंत्र्याचा संबंध केवळ युद्धाच्या भविष्याशी जोडलेला नसून, जगातील हिंसा बऱ्याच भारता साथ देईल, अशी दूरदृष्टीची भूमिका काँग्रेस समितीच्या प्रस्तावात आढळते. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरचे हंगामी सरकार कसे असेल, याचाही विचार समितीने केलेला होता. हे सरकार सर्व पक्ष आणि संघटनांच्या सहकार्याने बनेल आणि सर्व भागांतील जनतेचे प्रतिनिधित्व ते करेल. भारतावरील आक्रमणांचा अहिंसात्मक आणि लष्करी मार्गाने मुबालका करून भारताचे संरक्षण करणे हे या सरकारचे प्राथमिक कार्य असेल. हे कार्य मित्रराष्ट्रांच्या सहकार्याने केले नमूद करण्यात आले होते. म्हणजेच, संपूर्ण स्वातंत्र्यासाठी हा अंतिम लढा आहे, एवढे फक्त ठरवून स्वातंत्र्यलढयातील नेते थांबले नाहीत तर त्यांनी भविष्याच्या योजनाही आखल्या होत्या. याखेरीज स्वातंत्र्य मिळविणे हे या आंदोलनाचे मध्य असले तरी केवळ भारतापुरता विचार न करता अनेक परतंत्र राष्ट्रांना पाठिंबा देण्याचीच ही भूमिका घेण्यात आली होती. त्यामुळेच 'छोडो भारता' आंदोलन आणि ४ ऑगस्ट या क्रांतिदिनाला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.

धुव्याची दुलई आणि ट्रेकिंग, वॉर्डल्डलाईफ फोटोग्राफी
आल्हादादायक हवामान आणि रोजच्या धकाधकीच्या
समुद्रसपाटीपासून उंचावर जीवनातून शांतता शोधणाऱ्यांसाठी
भयस्त्रेला आणि स्थानांसाठी तिलाकाल बनले आहे

